

تهدید های امریکا علیه ایران؛ امنیت شکننده و سناریو های

پُر مصرف¹

فاطمه الصمادی²

[ضمن این مقاله؛ کشمکش جاری میان امریکا و ایران مورد ارزیابی همه جانبه قرار گرفته است. روی وضعیت جاری و سناریوهای آینده این کشمکش در منطقه خلیج بحث صورت گرفته و تمام احتمالات، از مذاکرات گرفته تا جنگ اقتصادی و بالآخره رویارویی و تصادم، به شکل علمی و بیطرفانه مورد بحث و ارزیابی قرار گرفته است. اداره]

مقدمه

تا هنوز هم احتمال شعله ور شدن جنگ همه گیر بین ایران و ایالات متحده امریکا خیلی ضعیف و غیر قابل ترجیح است؛ اما این حالت به معنای نفی کامل برخورد و وقوع جنگ بوده نمی تواند؛ زیرا ممکن است در نتیجه یک عمل و عکس العمل، چنین حادثه اتفاق افتد، یا هم ممکن است امریکا ضربات محدودی را متوجه ایران ساخته و بعضی مواقع را مورد هدف قرار بدهد. ولی هیچ ضمانتی وجود ندارد که این ضربات محدود، که شاید تحت درفش های دروغین اجراء گردد و یا هم در «حدود تنگی» پلان گذاری شود، در همان حدود خود باقی بماند. بلکه حتماً از حدود تعیین شده تجاوز خواهد کرد و به مناطق خارج ایران سرایت خواهد کرد و حتی خلیج عربی و اطراف آن از پی آمد های این هجوم احتمالی و عکس العمل ناشی از آن، در امان نخواهد بود. این برگه که در دسترس شما قرار دارد، شماری از سناریو های مطرح درین قضیه را تحت مناقشه قرار گرفته و نقاط ضعف هر کدام آنها.

¹ این مقاله برای اولین بار در سایت مرکز مطالعات الجزیره به زبان عربی به نشر رسیده و بعداً توسط عبدالصیر مومن حکیمی برای ژورنال تحلیل به زبان دری ترجمه شده است. ژورنال تحلیل؛ این مقاله را غرض فهم بهتر کشمکش های جاری میان امریکا و ایران، به نشر می رساند.

² خانم فاطمه الصمادی محقق ارشد در مرکز مطالعات الجزیره می باشد.

نه جنگ و نه صلح!

طی چند دهه گذشته قاعده «نه جنگ و نه صلح» بر روابط امریکا و ایران حاکم بوده است، بدون این که اداره های پی در پی امریکایی سناریوی برخورد عسکری با ایران را از برنامه ها و پلان های عسکری و نظامی خویش حذف نمایند؛ با وجود این که انتخاب جنگ در برنامه های حکومت های امریکایی، در تبعیت از حوادث و دگرگونی های جاری، گاهی در اولویت و گاهی هم در اخیر لیست قرار می گرفت. در مقابل، بعضی کوشش هایی در ایران به هدف تعدیل و تغییر خطاب سیاسی در برابر امریکا به راه افتاد نیز بی نتیجه ماند؛ درین راستا هاشمی رفسنجانی مورد هجوم بی سابقه قرار گرفت. او زمانی که اظهار داشت که امام خمینی می خواست شعار «مرگ بر امریکا» را توقف دهد؛ مورد تکذیب صریح قرار گرفت. چنانچه در یاد داشت های که به نام «صراحت نامه» در سال 2013 م به نشر رساند، اظهار داشت که خمینی در رابطه با کنار گذاشتن شعار «مرگ بر امریکا» نظر مثبت داشت.³ مؤسسه انتشارات آثار خمینی از رفسنجانی به شدت دفاع کرده و اظهار داشت که این یاد داشت ها به خط خودش نوشته شده و کاملاً قابل اعتماد می باشد و می توانیم مطابق آن عمل کنیم⁴، اما در مقابل آن فرمانده سپاه پاسداران در آن زمان، محمد علی جعفری سخنان رفسنجانی را «فریبکارانه» خواند.⁵

همچنان برخورد های زبانی مشابهی در رابطه با اشغال سفارت امریکا در تهران نیز صورت گرفت؛ حادثه اشغال سفارت امریکا که در آن زمان به نام «لانه جاسوسی» امریکا نامیده شد، حادثه ایست که به عنوان یک اسطوره در مناسبت های مختلف از آن یاد آوری می شود. اما این اسطوره همزمان با آغاز گفتگو ها با امریکا، که در چوکات برنامه اتومی ایران صورت گرفت، یکبار دیگر مورد بگو مگو ها و درخواست های بازنگری قرار گرفت. این قضیه بار دیگر باعث بالا گرفتن مناقشات و اتهامات گردید، به خصوص به تعقیب نشر یاد داشت هایی از سوی وزیر خارجه اسبق ایران، ابراهیم یزدی این اتهامات بالا گرفت، او گفته بود که خمینی مخالف هجوم بر سفارت

³ هاشمی رفسنجانی: امام (ره) موافق حذف شعار "مرگ بر آمریکا" بودند، 9 مهر 1392 (تاریخ بازدید: 16 دیسامبر 2017م

<http://www.entekhab.ir/fa/news/131389/%D9%87%D8%A7%D8%B4%D9%85%DB%8C-%D8%B1%D9%81%D8%B3%D9%86%D8%AC%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D8%A7%D9%85%D8%A7%D9%85%D8%B1%D9%87-%D9%85%D9%88%D8%A7%D9%81%D9%82-%D8%AD%D8%B0%D9%81-%D9%85%D8%B1%DA%AF-%D8%A8%D8%B1-%D8%A2%D9%85%D8%B1%DB%8C%DA%A9%D8%A7-%D8%A8%D9%88%D8%AF%D9%86%D8%AF>

⁴ اسناد موافقت امام با حذف مرگ بر امریکا" روزنامه اعتماد، شماره 2801، 92/7/21، ص (1).

⁵ فرمانده سپاه پاسداران: ادعای موافقت امام با حذف شعار مرگ بر آمریکا، فریبکاری است!، رادیو فردا، 21 مهر 1392، (تاریخ

بازدید: 16 دیسامبر 2017م <https://www.radiofarda.com/a/25135663.html>)

بود و حتی امر کرد تا اشغال کنندگان را از آنجا اخراج نمایند. روزنامه کیهان درین رابطه نوشت: این تزویری جدید است که از سوی «نهضت آزادی» در حق تاریخ صورت می گیرد.⁶

خلاصه این که تمام کوشش هایی که در رابطه به تغییر جایگاه این حادثه در اندیشه های انقلابی ایرانیان، صورت گرفت، به ناکامی انجامید و «تسخیر» لانه جاسوسی، بر اساس خطاب سیاسی ایرانی، به عنوان «انقلاب دوم و بزرگتر از انقلاب اول» به حیث نقطه تحولی در مسیر انقلاب باقی ماند و چنانچه امام خمینی⁷ می گفت: این حادثه توانست که رکن اساسی و اولین رکن حکومت اسلامی را برپا دارد و اولین بیان استقلال سیاسی را اعلان کند، این حادث بیانگر شجاعت و جرئت جوانان انقلابی در مقابله با جبروت امریکا بود؛ زیرا اشغال لانه جاسوسی، بر اساس گفته های آیت الله خامنه ای ایالات متحده امریکا را ذلیل ساخت.⁸

با داخل شدن دونالد ترامپ به قصر سفید، دشمنی و بیانه های خصمانه بین دو طرف بالا رفت و خارج شدن امریکا از اتفاق اتمی که در سال 2015 م به امضاء رسید، از سرگیری تحریم های اقتصادی شدید و قرار دادن سپاه پاسداران انقلاب در لست سازمان های تروریستی از نشانه های بارز روابط دو کشور بعد از به قدرت رسیدن ترامپ بود. به تقیب این تحریم ها، قدرت نمایی ها در منطقه خلیج آغاز یافت و طی آن پیام های تهدید آمیز مبادله گردید، در بعضی از پیام ها به وضاحت گفته شد که امنیت خلیج فارس خیلی شکننده بوده و نیاز به نزدیکی های مختلفی دارد تا مبادا منطقه دامنگیر جنگی ناخواسته شود و تر و خشک را به آتش بکشد.

تحریم های امریکا علیه ایران و به خصوص سلسله اخیر این تحریم ها، جریان سیاسی ایران را، که طرفدار گشایش و نزدیکی با غرب و خواستار حل مشکلات در روابط با امریکا بود، به حاشیه راند. زیرا حالت اختناق آور ایران، سرنوشت اتفاق اتمی بعد از خروج امریکا و سیاست های خصمانه امریکا هرگز به این جریان اجازه نمی داد که از دیدگاه های خویش به دفاع برخیزد؛ دیدگاه ها و صدا هایی که بعد از به قدرت رسیدن روحانی و بستن پیمان اتمی ایران و دور شدن تحریم های اقتصادی علیه ایران، به گوش ها می رسید.

در «بهار» روحانی، قبل از آن که به آتش بی عقلی های ترامپ بسوزد، مفکرین ایرانی و از جمله محمود سریع القلم تبارز نموده و این سخن را مطرح ساختند که ایران بدون پیوستن به روابط بین المللی به «غروب ابدی» مواجه خواهد شد. لذا این کشور به یک استراتیژی ملی نیاز دارد که مطابق خواسته های شرایط جدید بوده

⁶ جدیدترین تحریف گروهک نهضت آزادی؛ امام مخالف تسخیر لانه جاسوسی بود! («صحیفه کیهان»، 14 آبان 1396، تاریخ بازدید:

8 جنوری <http://kayhan.ir/fa/news/1183712018>;

⁷ چرا حضرت امام خمینی (ره) قاطعانه از تسخیر لانه جاسوسی امریکا حمایت کردند؟ سایت رسمی رهبر ایران آیت الله خامنه ای

1396/8/17 ش، (تاریخ بازدید: 8 جنوری 2018م)

<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=38129>

⁸ از سخنرانی آیت الله خامنه ای به تظاهر کننده گان (۲۰۱۰م) به مناسبت سی و یکمین سالگرد اشغال سفارت امریکا در تهران.

باعث دگرگونی فرهنگی، پخش عقلانیت و رسیدن به فهم مشترک از ماهیت نظام جهانی جدید، باشد. نظریه پردازان جریان روحانی «سرمایه گذاری خارجی» را شرط اساسی هر نوع پیشرفت و تحول قرار داده بودند. اما این «سرمایه گذاری خارجی» که در نظر گرفته شده بود، همان غرب بود و بر مبنای این دیدگاه، صلح بین ایران و امریکا بزرگترین فرصت را می دهد تا تجارت و سرمایه گذاری خویش را وسعت بخشد. و این نکته مستلزم تغییر اساسی در سیاست خارجی ایران بود.⁹

برای این جریان سیاسی ممکن بود که دایره نفوذ خویش را وسعت بخشیده و دایره دشمنی با «شیطان بزرگ» را کوچک تر سازد، البته در صورتی که سلسله تخفیف تحریم ها جریان می یافت و به تناسب آن پیشتیبانی اقبال مختلف جامعه، که در نتیجه تحریم ها زیر فشار بودند، افزایش می یافت. اما سیاست امریکا در مقابل ایران و بکارگیری شمشیر تحریم ها این جریان را به صورت کامل کنار زده و به نهایت محتوم آن قریب ساخته است.

در داخل ایران سیاسی ساختن بحث ها و جدال در رابطه به تأثیرات تحریم های اقتصادی بالای این کشور، نتوانست این حقیقت را پنهان سازد، که اقتصاد ایران با ضربات کمر شکنی مواجه گردید و یگانه مخرج و افقی که در فضای اقتصاد ایرانی با بستن پیمان ائومی باز شده بود، با خروج واشنگتن از این پیمان و اعاده تحریم ها و در پیش گیری سیاست بیشترین فشار، دوباره بسته شد. راپور های رسمی ایران نیز این حقیقت را واضح ساخته و از عقب گرد فعالیت های اقتصادی سخن می گوید که همراه با برگشت تحریم های اقتصادی، آغاز یافته است.¹⁰ در یک نگرش گذرا در می یابیم که برگشت تحریم های اقتصادی و تقلیل صادرات نفت ایرانی از یک بحران اقتصادی انذار می دهد و به هیچ صورت نمیتوان از محدود بودن تأثیر آن، در کشور زراعتی که اقتصاد آن روی تولید نفت متکی است، سخن گفت. بانک بین المللی پول پیشبینی می کند که نرخ تورم درین کشور به 40% و عدم رشد اقتصادی 6% خواهد بود. این حالت با کم شدن توان خرید شهروندان و برداشتن نرخ های کمکی یا سبسایدی از دهها اجناس مورد ضرورت عامه همراه خواهد بود.

⁹فاطمة الصمادی، العقوبات الاقتصادية عنوان الصراع السياسي في إيران (تحریم های اقتصادی عنوان کشمکش سیاسی در ایران)، TRT عربي، 20 جون 2019، (تاریخ بازدید: 20 جون 2019)

https://www.trtarabi.com/opinion/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D9%82%D9%88%D8%A8%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D8%A9-%D8%B9%D9%86%D9%88%D8%A7%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%B5%D8%B1%D8%A7%D8%B9-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%B3%D9%8A-%D9%81%D9%8A-%D8%A5%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86-18935?fbclid=IwAR1imls_si9yhvm65_gFv-tm5S4mkrckvkmUwtKgKNU7FSXJYMUW62EHtvnc%20

¹⁰ برای مطالعه بیشتر این منابع را ملاحظه فرمایید:

<https://chmb.mporg.ir/FileSystem/View/File.aspx?FileId=66901c1d-e1c0-4a00-8606-1dda60485c30>

قبل از تحرکات نظامی بر ضد ایران، محاصره اقتصادی شدت گرفت؛ چنانچه در هشتم جون سال 2019 م رئیس جمهور امریکا، ترامپ تحریم هایی را اعمال نمود. این تحریم های جدید تمام واردات و صادرات ایران را هدف قرار داد و تهدید نمود که اگر تهران روش خود را تغییر ندهد، این تحریم ها تشدید خواهد یافت.¹¹ مقامات قصر سفید اعلان کردند که: ترامپ فرمانی صادر کرده و بخش های آهن، فولاد، المونیم و مس را در ایران مورد هدف قرار داده است، زیرا این بخش ها بزرگترین صادرات ایران، بعد از نفت بوده و تقریباً ده فیصد صادرات این کشور را تشکیل می دهد.

ایران هدف قرار دادن صادرات نفت این کشور و تلاش به خاطر مسدود ساختن کامل آن را به مثابه اعلان جنگ علیه این کشور دانسته و وزیر خارجه این کشور محمد جواد ظریف اظهار داشت که هیچ فرقی بین جنگ نظامی و اقتصادی وجود ندارد و در فضای متشنج کنونی احتمال هر اتفاقی وجود دارد که در آن صورت منطقه خلیج بیشترین ضرر را متحمل خواهد شد.¹²

گرچه ترامپ راپوری را که نیویورک تایمز نشر نمود، نفی کرد.¹³ این راپور حاکی از آن بود که مسئولین امریکایی بحث روی برنامه نظامی و ارسال حدود 120 هزار عسکر به شرق میانه را آغاز کرده اند تا جلو هر نوع هجوم ایرانی و یا هم اقدام در ساخت سلاح اتمی از جانب ایران را سرکوب نماید. اما چیزی که نفی آن ممکن نیست، موجودیت گروه متنفزی در داخل قصر سفید است که همواره حکومت این کشور را به سوی برخورد عسکری با ایران تشویق می کند.

تشنج در آب های خلیج

¹¹ سلام کبالی، بداية التصعيد مع إيران وتسارع الأحداث.. هل من حرب؟، ایورو نیوز، ۲۰۱۹/۰۵/۱۷:

<https://arabic.euronews.com/2019/05/17/after-the-escalation-between-iran-and-the-us-is-there-any-possibility-for-war>

¹² قنایة العالم، ظریف: الحرب الاقتصادية الاميركية ضد ايران ارهاب(جنگ اقتصادی امریکا علیه تروریسم)، ۱۳ جون ۲۰۱۹ م

<https://www.alalamtv.net/news/4267051/%D8%B8%D8%B1%D9%8A%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B1%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A9-%D8%B6%D8%AF-%D8%A7%D9%8A%D8%B1%D8%A7%D9%86-%D8%A7%D8%B1%D9%87%D8%A7%D8%A8>

¹³ برای مطالعه بیشتر این منابع را ملاحظه فرمایید:

<https://arabic.euronews.com/2019/05/14/trump-denies-us-military-considering-120000-troops-to-counter-iran-threat>

در نتیجه حضور بی سابقه نظامی در خلیج و تهدید های متقابل امریکایی و ایرانی، می بینیم که تمام منطقه بر لبه پرتگاه خطرناک برخورد نظامی قرار گرفته است¹⁴، به خصوص این تشنج زمانی سیر صعودی را به خود گرفت که ترامپ به ریاست قصر سفید رسید:

- در ماه نومبر 2018 م واشنگتن تحریم هایی را روی صادرات نفت ایران بعد از آن اعمال کرد که ترامپ خروج یکجانبه از پیمان اتومی با ایران را اعلان نمود که در سال 2015 م بین ایران و شش کشور بزرگ جهان به امضاء رسیده بود.
- در ماه اپریل سال 2019 م قصر سفید اعلان نمود، مدتی را که برای هشت کشور جهان در رابطه با خرید نفت ایرانی تعیین کرده و درین زمینه استثنایی را قایل شده بود، با فرا رسیدن ابتدای ماه می سال 2019 م به پایان می رسد و تهدید نمود که هر کشوری که تحریم ها علیه ایران را نادیده بگیرد، مورد مجازات های اقتصادی قرار خواهد گرفت.
- در ماه اپریل سال 2019 م امریکا با اقدام بی سابقه سپاه پاسداران انقلاب ایران را در لست سازمان های تروریستی قرار داد و این اولین باری بود که واشنگتن به صورت رسمی، یک قوت عسکری کشور دیگری به حیث سازمان تروریستی قلمداد کرد.
- ایران در جواب این اقدام امریکا؛ اردوی آن کشور را سازمان تروریستی قلمداد نمود.
- در 9 ماه می سال 2019 م ایالات متحده امریکا به خاطر قدرت نمایی بیشتر کشتی هواپیما بردار، بم افکن های بی 52 و موشک های پاتریوت را به شرق میانه فرستاد و مسئولین امریکایی این قدرت نمایی خود را مقابله با تهدید های ایران در برابر مصالح امریکایی و قوت های نظامی امریکا عنوان کرد.
- در 10 ماه می سال 2019 امریکا اعلان نمود که بوئینگ بی-52 استراتوفورترس به پایگاه نظامی امریکا در کشور قطر مواصلت نمود و ارسال این هواپیما ها را نیز بخشی از مقابله با تهدید های ایرانی اعلان نمود.
- در 12 ماه می سال 2019 م کشور امارات اعلان نمود که چهار کشتی تجارتي درین کشور مورد هجوم «عملیات تخریبی» قرار گرفته است. این هجوم در امارت فجیره نزدیک تنگنا هرمز انجام یافت که گذرگاه مهم و اساسی گاز و نفت جهانی را تشکیل می دهد.
- در 15 ماه می سال 2019 م کشور المان و هالند عملیات تمرین عسکری در عراق را زمانی به حال تعلیق در آورد که امریکا از وجود تهدید هایی از سوی قوت های طرفدار ایران سخن گفت؛ ولی کشور المان بعد از ارزیابی هایی که انجام داد، ازین فیصله خویش باز گشت.

¹⁴ برای مطالعه بیشتر این منابع را ملاحظه فرمایید:

- در 16 ماه می 2019 م کشور بریتانیا سطح تهدید هایی را که متوجه قوت ها و هیئت دیپلماتیک این کشور در عراق وجود داشت، جدی خواند و آنرا ناشی از خطر های ایران دانست. ایالات متحده آمریکا کارکنان سفارت خویش در بغداد را انتقال داد و با نظر داشت ترس ها و بالا گرفتن تهدید ها، امر نمود تا مؤظفین غیر اساسی را از نمایندگی های دیپلماتیک در عراق، بیرون آورند.
- در 13 ماه جون سال 2019 م دو نفت کش جاپانی در آب های بحر عمان منفجر گردید و کارمندان و کارگران آن نجات داده شدند. واشنگتن ایران را مسئول این حادثه خواند و آن کشور این اتهام را به شدت نفی نمود.
- در 20 ماه جون سال 2019 م سپاه پاسداران ایران هواپیمای جاسوسی امریکایی به نام «گلوبل هوک» را در جنوب ایران سقوط داد و اعلان نمود که هواپیمای مذکور داخل قلمرو هوایی این کشور شده بود.

سناریو ها

گفتگو های مجدد

الف- مذاکرات همه جانبه: ترامپ پیام هایی متعددی به ایرانی ها فرستاد و مفاد آن «گفتگو های بدون قید و شرط» بود. این پیام ها از سوی بلند ترین مرجع تصمیم گیری (مقام رهبریت) به شدت رد گردید¹⁵. حتی اگر کلمات و جملاتی را مورد دقت قرار دهیم که آیت الله خامنه ای در رد دعوت ترامپ بکار برد، و نخست وزیر جاپان، شینزو آبی آنرا با خود حمل کرد، می بینیم که کلمات و جملاتی را در زبان فارسی بکار برده که کمترین حد احترام هم با خود نداشت و عمداً جملاتی را استعمال کرده که دال بر توهین و بی ارزشی جانب مقابل دارد.

خطاب خامنه ای بعد از به قدرت رسیدن ترامپ، همان قناعت هایی را منعکس می سازد که قبلاً در مورد ایالات متحده امریکا ابراز داشته و امریکا را گذشته ازین که رئیس آن چه کسی است، کشور غیر قابل اعتماد می خواند¹⁶. خامنه ای پشتیبانی از گفتگو هایی را، که در سال 2015 م منتج به پیمان ائومی گردید، فقط به خاطری

¹⁵ بی بی سی عربی، خامنئی: ترامپ شخص لا یتحق تبادل الرسائل معه(خامنه ای: ترامپ شخصی است که ارزش تبادل نامه ها را ندارد)، ۱۳ جون ۲۰۱۹ م

<http://www.bbc.com/arabic/middleeast-48623194>

¹⁶ العربیه، خامنئی یلوح یاغلاق مضیق هرمز ویهاجم واشنتن: غیر أهل للثقة(خامنه ای به بستن تنگه هرمز تهدید نموده و واشنگتن را لایق اعتماد نمیداند)، ۲۱ جولای ۲۰۱۸ م

<https://www.alaraby.co.uk/politics/2018/7/21/%D8%AE%D8%A7%D9%85%D9%86%D8%A6%D9%8A-%D9%8A%D9%84%D9%88%D8%AD-%D8%A8%D8%A5%D8%BA%D9%84%D8%A7%D9%82->

اعلان نمود که اکثر رئیس‌جمهوران ایران تأکید داشتند که گفتگو با امریکا و رسیدن به توافقنامه می‌تواند در حل مشکلات اقتصادی ایران مؤثر باشد. به همین علت، با وجود این که می‌دانست و باور داشت که طرف امریکایی کاذب است، در رابطه با گفتگوها چراغ سبز نشان داد تا مبادا بگویند که مرشد انقلاب در برابر گفتگو‌هایی قرار گرفت که ممکن بود مصالح ملی ایران را تضمین کند. و اینک برگشته و در ارزیابی از پیمان ائومی می‌گوید که: قبول گفتگوها یک خطای محض بوده است¹⁷ و زمانی که علی‌اکبر صالحی رئیس‌سازمان ائومی ایران به سوی مذاکرات بر می‌گردد، شاهد سخن واضحی در رابطه به موقف خامنه‌ای هستیم، او که همیشه ازین گفتگوها در شک و تردید بود، حتی در مدتی که به صورت سری در کشور عمان جریان داشت این شک و تردید خود را ادامه داد و برای ادامه گفتگوها شرط‌هایی را وضع نمود¹⁸.

خامنه‌ای مانع قوی را در برابر گفتگوهای شامل با اداره ترامپ وضع نمود و سپاه پاسداران ازین مانع با قوت تمام ازین فیصله پشتیبانی نمود. به خصوص که پیشنهادات سابقه در رابطه با گفتگوها عنوانی را اختیار کرد که همانا نفوذ ایران در خارج بود و این قضیه مستقیماً بدوش سپاه پاسداران قرار داشت که فقط چند ماه قبل در لست سازمان‌های تروریستی قرار گرفته بود. همچنان گفتگوهای شامل به معنای قرار دادن برنامه‌های موشکی ایران روی میز مذاکرات بود و این چیزی است که ایران هرگز آماده پذیرش آن نمی‌باشد.

با شکستی که اتفاق ائومی ایران بدست ترامپ مواجه شد، هیچ‌کسی در ایران این جرأت را نخواهد داشت که بار دیگر از گفتگوهای مجدد با واشنگتن سخنی بگوید، گرچه وجاهت سیاسی آن به صورت آشکار به نظر آید. و حتی آینده روحانی که از گفتگوها بیشترین دفاع را نمود، مورد تهدید قرار گرفت.

ب- قاطعانه نمی‌توان گفت که ایران این گزینه را نیز به صورت مطلق رد خواهد کرد، و به خصوص این که در گذشته‌ها تحت عناوین مختلف آنرا انجام داده است، مانند عراق و افغانستان و ... و این حالاتی است که سپاه پاسداران و فرمانده فرقه قدس، قاسم سلیمانی نقش بارزی در گفتگوها داشت. اطمینان و اعتماد بزرگی که خامنه‌ای بالای سپاه پاسداران نشان می‌دهد و اطاعت و ولای که شخص سلیمانی نسبت به جایگاه مرشد و شخص خامنه‌ای دارد، گفتگوهای جزئی را در بین سایر سناریوها ممکن و قابل ترجیح می‌گرداند. باید به

[%D9%85%D8%B6%D9%8A%D9%82-%D9%87%D8%B1%D9%85%D8%B2-](#)

[%D9%88%D9%8A%D9%87%D8%A7%D8%AC%D9%85-%D9%88%D8%A7%D8%B4%D9%86%D8%B7%D9%86](#)

¹⁷یورو نیوز، رهبر ایران: در مذاکرات برجام اشتباه کردم، ۱۳/۰۸/۲۰۱۸م

<https://fa.euronews.com/2018/08/13/khamenei-bans-direct-talks-with-us-says-iran-deal-was-a-mistake>

¹⁸برای مطالعه بیشتر این منابع را ملاحظه فرمایید: رازهایی جالب در کتاب خاطرات «دکتر صالحی» // از دستگیری جاسوس فوردو

تا شناسایی دانشمند هسته‌ای در اردن:

<http://www.ion.ir/news/355762/>

خاطر داشت که این گونه گفتگوها به شکل سری صورت گرفته و قضایای معین و مشخصی را در بر خواهد گرفت و درین گونه مذاکرات ایران کارت های را که در اختیار دارد، در مقابل دست آورد های معینی بکار خواهد برد و شاید تخفیف تحریم ها یکی ازین دست آورد ها باشد. و شاید هم معضله یمن و با خروج نیرو های امریکایی از افغانستان و گفتگوها با طالبان عناوین آن باشد.

برخورد

الف: جنگ تمام و کامل: گرچه ایران این سناریو را بعید می داند ولی به صورت کلی آنرا نادیده نگرفته است؛ و این سناریو در استراتژی امریکا نیز حاضر بوده و حتی در پلان های که از سوی اداره های پیش از ترامپ طرح شده بود، این سناریو مد نظر قرار داشت، گرچه تیزی و شدت آن در دوره حکومت بارک اوباما اندکی تقلیل یافته بود. علایم و نشانه ها حاکی از آن است که گروه بارز در اداره امریکا، که در رأس آن بولتن و پومپئو قرار دارد، تمایل بیشتر به همین انتخاب دارند و گرچه این سناریو بهترین انتخاب در لست سناریوهای ترامپ نیز قرار دارد، اما قبل از تابستان 2020 م قابل اجراء نخواهد بود.

علی الرغم این که قطعاً توازن قوا به نفع امریکا می باشد، اما عکس العمل ایران در مقابل امریکا، اهداف خیلی زیادی را مورد هجوم قرار خواهد داد و در مقدمه آن اسرائیل و پایگاه های امریکایی خواهد بود که ایران را از چهار طرف در محاصره خود قرار داده است. این پایگاه ها گرچه تهدید خیلی جدی را متوجه ایران ساخته است، اما هدف قرار دادن مصالح امریکا را برای ایران ممکن ساخته است و اگر ایران مورد هجوم قرار گیرد، هیچ تردیدی در هجوم متقابل برضد این پایگاه ها از خود نشان نخواهد داد. همچنان واضح است که عربستان سعودی و سایر کشور های خلیجی از آثار ویرانگر جنگ برکنار نخواهند ماند که مستقیماً از سوی ایران مورد هجوم قرار خواهند گرفت و یا هم توسط هم پیمانان ایران در منطقه تحت ضربات قوی قرار می گیرند و تهدید حوثی ها بر ضد سعودی مثال کوچکی درین زمینه می باشد.

علاوتاً جنگ همه گیر بر ضد ایران، از مشروعیت بین المللی بر خوردار نخواهد بود، زیرا اروپا تا هنوز هم، علی الرغم ضعف موقف خویش، با سناریوی جنگ به شدت مخالفت می ورزد و به این باور است که جنگ خطرات امنیتی خیلی جدی را متوجه این منطقه ساخته و سیل مهاجرین را روانه آن سرزمین خواهد ساخت. و طبیعی است که این کشور ها توان استقبال تمام آنها را نخواهند داشت. و اما روسیه و چین، بنابر اهداف و اسبابی که هر کدام شان نزد خود دارند، ازین اقدام حمایت نخواهند کرد.

ب- هجوم و ضربات محدود: این سناریو بیشتر از هر سناریوی دیگر مورد بحث اداره امریکا بوده است که در هجوم و ضربات حساب شده و محدود خلاصه گردیده و مواقع استراتژیک ایران را مورد هجوم قرار می دهد. اما سرنگون ساختن هواپیمای جاسوسی امریکا نشان داد که ایران هر گونه هجوم را با شدت تمام جواب خواهد

داد؛ همچنان نظام دفاعی این کشور پیشرفته تر از آن است که فکر می شد و رسایل و پیام هایی که اخیراً در منطقه خلیج تبادل گردید، گویای این حقیقت است که راه انتقال نفت به هیچ صورت در امن نخواهد بود. بنابراین، ممکن است که جواب ایران در مقابل این حملات، هدف قرار دادن نفت کش ها و منابع آب نوشیدنی کشور های همجوار خواهد بود و این حالت سبب ادامه این برخوردها گردیده و هیچ کشور خلیجی از نتایج و پیامد های ناگوار آن در امن نخواهند ماند.

ج- جنگ با پشتیبانی امریکا: شاید واشنگتن این را بهتر بداند که درفش جنگ و مقابله عسکری با ایران را به دوش نگیرد، اما از جنگ و برخورد هایی که دیگران مانند: سعودی، اسرائیل و امارات به راه اندازند حمایت و پشتیبانی کند. گرچه روزنامه لوفیگارو فرانسوی خبر داد که افسران فرانسوی با افسران سعودی سیناریوی اشغال ایران را مورد بحث قرار داده اند، اما سعودی توان مقابله با ایران را ندارد و حملات روز افزون حوثی های یمن ضعف نظامی سعودی را کاملاً برملا ساخته و نشان داده است که سعودی نیاز به راه هایی دیگری غیر از مقابله نظامی با ایران، دارد و حتی اسرائیل نیز از آتش هجوم ایران در امن نخواهد ماند، زیرا ایران می تواند توسط حزب الله و گشودن جبهه جدید در غزه؛ اسرائیل را مورد حمله قرار دهد. به خصوص این که حماس و حرکت جهاد اسلامی به خاطر نابود ساختن «معامله قرن» که به خاطر تصفیه و پایان بخشیدن به قضیه فلسطین برنامه ریزی شده است، چاره جز مقابله ندارند.

ایران این را می داند که جنگ و برخورد برای این کشور، ویران کن خواهد بود؛ لذا از سال ها قبل حساب آنرا داشته است و در دهه های گذشته کوشیده تا منظومه دفاعی خویش را به شکلی در آورد که هدف قرار دادن آن برای تمام اطراف کار مشکل و با مصارف گزاف باشد.

جنگ اقتصادی

«جنگ اقتصادی» دقیق ترین توصیفی است که می توان بر عملکرد امریکا بر علیه ایران اطلاق کرد. شاید جنگ اقتصادی همه جانبه یگانه سناریویی قابل تطبیق در حال حاضر باشد؛ این جنگ در حول چند محور صورت خواهد گرفت:

الف- تحریم های اقتصادی همه جانبه: این تحریم ها به معنای محروم ساختن ایران از استفاده منابع اقتصادی خویش میباشد، به خصوص نفت و گاز که درآمد ملی این کشور بر آن متکی می باشد. این چیزی است که امروز در دایره قطع کامل صادرات نفت ایران، عملاً تطبیق می شود. اندازه گیری هایی صندوق جهان پول نشان می دهد که رشد اقتصادی ایران در سال های 2019 م و 2020 م در نتیجه تأثیر این تحریم ها به شدت تقلیل خواهد یافت و صندوق جهانی پول متوقع است که نسبت رشد این کشور که مطابق راپور سالانه 2018 به 4 درصد می رسید، تا اپریل 2019 به منفی 6 درصد خواهد رسید و این بدترین نسبت از 2012 می

باشد¹⁹. البته فرقی نمی کند که سپاه پاسداران انقلاب، مطابق بحث مهندس کامیار، 10 الی 30 درصد اقتصاد این کشور را در اختیار دارد و یا مطابق اظهارات کیفان هاریس 60 درصد اقتصاد ایرانی را اداره می کند، در هر صورتی، بیشترین ضربه اقتصادی متوجه این سازمان می گردد. به خصوص که بیشترین فعالیت های اقتصادی ایران روی همین بخش متمرکز می باشد.

این چالش ایران را مجبور خواهد ساخت که روی برنامه های جدیدی فکر نماید تا بتواند این تحریم ها را فرورده و نتایج آنرا تحمل نماید. به خصوص که این تحریم ها در حالی اعمال می شود که نسبت بیکاری در این کشور به 13 درصد رسیده و روی قشر جوان بیشتر متمرکز می باشد.

ب- ممنوعیت هایی تعامل اقتصادی با ایران: این اقدامات یک سلسله عقوبت هایی را در بر دارد که شرکت های تجارتي را از تعامل تجارتي مانع می شود تا مبادا مورد تحریم اقتصادی امریکا قرار گیرند. این عملیه بر تمام شرکت های اروپایی، چینیایی و هندی منطبق می باشد که به دنبال خروج واشنگتن از پیمان ائومی با ایران، یکی پی دیگری از تعامل های تجارتي با ایران عقب نشینی کردند. این عملیه باعث کم شدن قیمت ارزش پول ایران گردیده است، چنانچه طی یک سال اخیر ۶۰ درصد ارزش خود را از دست داده است.

ج- مشکل نقل و انتقالات بانکی: در 22 ماه فبروری 2019 م گروه ویژه اقدام مالی (در پول شویی) یا (FATA) برای ایران چهار ماه فرصت داد تا تعدیلات لازم را، در جهت مبارزه با پول شویی و جلوگیری کمک های مالی به تروریزم، به اجراء در آورد. بر اساس اعلان (FATA) کشور ایران تا جون سال 2019 م خارج لست سیاه باقی می ماند به این انتظار که تهران انضمام خود را درین سازمان جهانی اعلان و مورد قبول واقع گرداند چون «ایران تا جون سال 2019 م قوانین باقی مانده را که همگام با معیار های (FATA) می باشد به اجراء نیاورده است. این مجموعه در 21 جون سال 2019 م یک بار دیگر ایران را مهلت جدیدی تا اکتوبر 2019 م اعطاء کرد تا اقدامات لازم برای مبارزه با تمویل تروریزم و سفید سازی پول را تقویت بخشد تا سیستم ایرانی با معیار های بین المللی درین مجال تطابق یابد.» و بر اساس اعلانی که از سوی (FATA) صادر گردیده، ایران همچنان خارج لست سیاه باقی می ماند تا تهران این معاهده بین المللی را پذیرفته و درین سلک داخل گردد. کشور های اروپایی از ایران می خواهند تا به خواسته های این گروه جواب مثبت دهد تا بتواند کانال های مالی خویش را فعال سازد، به خصوص از تحویلات و انتقالات بانکی مستفید گردد. به همین سبب، مانع نقل و انتقالات بانکی ایران تا اطلاع مجدد، همچنان باقی خواهد ماند.

¹⁹ International Monetary Fund. "Regional Economic Outlook: Middle East and Central Asia Update," (April 2019), 8, see it online: < <https://www.imf.org/en/Publications/REO/MECA/Issues/2019/04/17/reo-menap-cca-0419> >

د- تأثیر سیاسی و اجتماعی: گاری هوفباور و گروه او در کتاب «بازنگری در تحریم های اقتصادی»²⁰ که مرجع اساسی طرفداران اعمال سیستم تحریم ها مبدل شده است، به شدت از تحریم های اقتصادی و تأثیر آن به دفاع برخاسته اند. در حال حاضر او و گروه همکارانش که دست بلندی در تحقیقات روی تأثیر این تحریم ها و اثر گذاری آن در سیاست خارجی، دارند. آنها نتایجی تحقیقات این گروه که روی 200 حالت این تحریم ها «بعد از جنگ جهانی تا امروز» انجام یافته است نشان می دهد که یک سوم این حالت توانسته است سلوک جانب واقع تحت این تحریم را تغییر دهد. و حتی پژوهشگران دیگری این نسبت را خیلی اندک اعلان کرده اند، چنانچه بر اساس اعلان «کریستان فون زوست» رئیس گروه تحقیقات امنیت و صلح در انستیتوت لایبنیتس²¹ این نسبت به 5% می رسد.

و اما حالت احتجاجی در ایران، باید گفت که این حالت در رابطه با جامعه ایرانی چیزی جدیدی نیست و می توان از مظاهرات و اعتراضات متعددی در ایران نام برد. بارز ترین این احتجاجات در 1996، 2009 و 2017 م بود. بعضی از کارشناسان، که در «سیمینار مرکز الجزیره در مورد ایران» سخنانی ایراد کردند، تمایل بیشتر به این باور دارند که اعتصاب ها به سبب تورم و خرابی حالت اقتصادی و پائین بودن معاشات از ابجدیات جامعه ایرانی به شمار می رود و این حالتی است که متضمن توانمندی دولت در قبول و اعتراف به خواسته های مشروع مردم و بهتر سازی وسایل مسالمت آمیز در جهت تعامل با این حالت اعتراضی می باشد.

اما نمی توان تأثیرات این تحریم ها را بر جامعه ایرانی نادیده گرفت. در پژوهشی که اعظم رجبی به خاطر کسب درجه ماستری در دانشگاه تهران تحت عنوان «تأثیر تحریم های اقتصادی بر رفاه اجتماعی مردم» انجام داد²²، موضوع مورد بحث و اساسی درین تحقیقات، بررسی تأثیر تحریم های اقتصادی بر رفاه اجتماعی مردم بود. او آراء و نظریات مردم را از طریق بکار گیری همه پرس و توزیع پرسشنامه ها انجام داد و فقط همان خانواده هایی را مورد سؤال قرار داد که در تهران زندگی می کردند و درین راستا فرد اول و سرپرست خانواده را مورد پرسش

²⁰ Gary Clyde Hufbauer, Jeffrey J. Schott, Kimberly Ann Elliott, and Barbara Oegg, *Economic Sanctions Reconsidered*, Peterson Institute for International Economics, third edition, 2009

²¹ سابقه تحریم و تأثیر تحریم های آمریکا بر ایران، *دویچه وله فارسی*، 21 می، 2018:

<https://www.dw.com/fa-ir/%D8%B3%D8%A7%D8%A8%D9%82%D9%87-%D8%AA%D8%AD%D8%B1%DB%8C%D9%85-%D9%88-%D8%AA%D8%A7%D8%AB%DB%8C%D8%B1-%D8%AA%D8%AD%D8%B1%DB%8C%D9%85%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%A2%D9%85%D8%B1%DB%8C%DA%A9%D8%A7-%D8%A8%D8%B1-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86/a-43865666>

²² اعظم رجبی، «تأثیر تحریم اقتصادی بر رفاه اجتماعی مردم»، تیزس ماستری، دانشگاه تهران، زمستان 1392 شمسی، برای مطالعه مختصر تیزس به لینک زیر مراجعه فرمائید:

<https://thesis2.ut.ac.ir/thesisinfo/ThesisPdf15PagesFiles/2014-8/272753-15Page-.pdf>

قرار داد. نتایج حاصله نشان می داد که ظروف زندگی مردم بعد از تحریم ها بدتر شده است، توان خریداری و درآمد آنها کمتر شده، دسترسی مردم به بعضی اجناس کمتر گردیده و خدمات صحتی و درمانی و نوعیت آن عقبگرد زیادی داشته است.

در سیمیناری که از سوی جمعیت جامعه شناسان ایرانی در تهران برگزار گردید، اشتراک کننده گان سیمینار به این نظر بودند که تحریم ها اقسار مختلفی را مورد هدف قرار داده که مهم ترین آن عبارت از دایره قیادت، نیاز های زندگی، ساختار های زیر بنایی، جامعه و توان های دفاعی می باشد. این تحریم ها کمترین تأثیر را روی دایره قیادت «حلقات تصمیم گیری» گذاشته و بیشترین تأثیر آن روی جامعه و نیاز های اصلی زندگی بوده است. این تحریم ها ضربه محکمی را متوجه طبقه متوسط در ایران ساخته است، در حالی که سیاست اعطای کمک ها توانسته است طبقه فقیر را تا حد زیادی نجات دهد و اما طبقه ثروتمند توانسته است که این بلند رفتن نرخ ها را در جهت کسب بیشتر فایده و سود بکار برد و این در حالی است که شعار بارز دولت در ایام انقلاب همان تأمین «عدالت اجتماعی» بود.

باید دانست که معضله جنگ اقتصادی در رابطه با ایران، رابطه چندانی با ناتوانی این کشور در مقابل و مقاومت در برابر این تحریم ها و تأثیر آن بر روش سیاسی این کشور ندارد، بلکه به شکل اساسی مربوط با پی آمد های این جنگ اقتصادی بر جامعه ایران و توان نظام ایرانی بر فعال سازی سیستم تکافل منظم و رهبری مصارف و مقابله با فساد مالی می باشد.